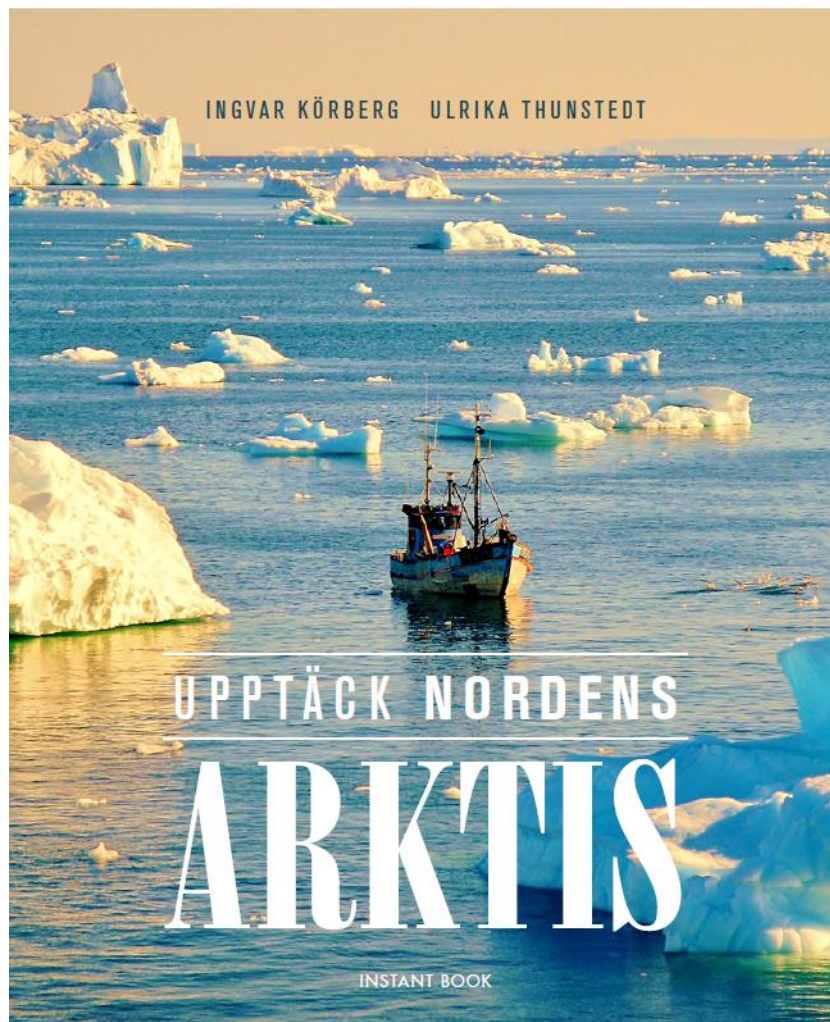

UPPTÄCK NORDENS ARKTIS -studiecirkel

Studiecirkel för Föreningen Norden
framtagen av Ingvar Körberg

UPPTÄCK NORDENS ARKTIS

Här i Norden har vi gott om plats och vi har stora områden för rekreation och upplevelser, områden med orörd natur, som vi kan njuta av sommar som vinter, vildmarksområden, där vi kan ströva fritt och i vår egen takt uppleva naturen. Det är någonting som de flesta av oss sätter värde på och som vi utnyttjar. Utöver den fantastiska natur vi har omkring oss finns områden som är mindre kända och som färre har upptäckt och besökt – Nordens Arktis. Delar av det arktiska området, dvs området omkring Nordpolen, tillhör Norden. Grönland och Svalbard – det är det vi i första hand talar om i det här sammanhanget – är annorlunda än det som vi kan uppleva någon annanstans i övriga Norden. Det är en skör arktisk vildmark. En del av Island tillhör också Arktis men det är annorlunda på ett annat sätt än Grönland och Svalbard.

Vi – Ingvar Körberg och Ulrika Thunstedt – gjorde vår första arktiska resa 1997. Det blev kärlek vid första ögonkastet och sedan dess har kärleken bestått. Vi vill genom denna bok förmedla våra intryck och upplevelser till dem som liksom vi älskar naturen och vill utöka sin kunskap om Norden. Vi vill också inspirera till ett ökat engagemang för Nordens Arktis av det skälet, att vi tror att det behövs engagemang för att bevara denna vildmark.

Upptäck Nordens Arktis går att köpa till medlemspris 225 SEK + porto via <http://norden.sporrongshop.com>

INLEDNING

Välkomna till studiecirkeln om Nordens fantastiska vildmark längst upp i norr. Vi hoppas att ert intresse för Arktis blir så stort, att ni kommer att vilja resa dit. Det kommer ni aldrig att ångra! Boken *Upptäck Nordens Arktis* är ingen faktabok, även om det finns många faktauppgifter, utan den är framför allt en upplevelsebok. Grönland, Svalbard och Island upplever man med alla sinnen. Det gjorde vi, och det är upplevelser vi vill förmedla. För den som vill veta mer – och det kommer ni att vilja – finns internet. Vi rekommenderar därför att ni alltid har en dator till hands, då ni läser boken. Genom att söka på ortnamn kan man få viktig information och hänvisning till externa länkar. Bildmaterialet är ofta omfattande. På *YouTube* finns det många filmer från arktiska äventyr, till exempel om isbjörnar. Observera också bokens *Efterord*, som ger några tips om mer material. Välkomna till att uppleva Nordens Arktis.

Vi föreslår att ni delar upp studierna i fyra träffar enligt följande:

1. Arktis
2. Grönland
3. Svalbard
4. Island

Varje sammankomst bör inledas med ett allmänt samtal med utgångspunkt från frågan: Vad har du särskilt lagt märke till eller vad har intresserat dig mest vid läsningen av texten och vid studerandet av bilderna i detta avsnitt?

Det är möjligt att den frågan leder till ett samtal och en diskussion som fortsätter under hela sammankomsten. Om så inte är fallet följer här nedan ett antal frågeställningar, av vilka man kan välja det man tycker vara mest intressant. Tiden räcker troligen inte till för att behandla dem alla.

Avsluta varje sammankomst med att ställa frågorna: Är det något du har funderat över som vi inte har talat om eller tagit upp till diskussion? Är det något du skulle vilja veta mer om?

Valrossar, Svalbard. Foto: Ulrika Thunstedt

FÖRSTA TRÄFFEN – ARKTIS

INLEDNING

Inled den första träffen med att låta deltagarna presentera sig. Förslag på punkter att ta upp:

- Namn
- Hemvist
- Uppdrag i föreningen.
- Tidigare erfarenhet av Arktis

Gör sedan en runda där deltagarna från berätta om sina förväntningar på studiecirkeln, skriv gärna upp på blädderblock, och spara arket för att kunna stämma av hur förväntningarna infriats vid den sista träffen. Diskutera upplägget för studiecirkeln, hur många träffar ni ska ha och under vilka former. Upprätta också en kontaktlista så att deltagarna lätt kan nå varandra.

Om deltagarna kommer från olika föreningar kan det vara värdefullt om var och en berättar som sin förening, t.ex. föreningens syfte, hur organisationen ser ut, antal medlemmar osv. Sitt med fördel i smågrupper eller två och två.

ARKTIS

Detta avsnitt på sidorna 10-16 innehåller grundläggande information om Nordens Arktis, och det är två huvudfrågor ni bör samtala omkring: Arktis kännetecken och hoten mot Arktis.

- Vad är Arktis och vad är Nordens Arktis? Notera att Arktis inte har några bestämda gränser. Vad som hör till Arktis bestäms av medeltemperaturen under årets varmaste månad. Det leder egentligen till att Arktis minskar, när temperaturen stiger – och tvärtom.
- Notera var på kartan 80° nordlig bredd ligger. Den breddgraden kan man passera på en resa till Svalbard. Notera också polcirkeln. Den tangerar norra Island. Jämför Sveriges läge i förhållande till Grönland, Svalbard och Island.
- I de högarktiska områdena finns inga vägar utanför tätorterna. Det kan vara intressant att diskutera vilka konsekvenserna blir när förhållandena är sådana. Vad i övrigt utmärker Arktis? Fundera över hur ni själva skulle uppleva att bo i en arktisk miljö.
- Diskutera hoten mot Nordens Arktis, framför allt hoten mot de högarktiska områdena Grönland och Svalbard och deras närområden. Ta del av aktuell information genom tidningar och tidskrifter. Vilka hot bedömer ni som störst? Diskutera också omkring frågan vad vi i Sverige kan göra för att medverka till ett skydd av den arktiska vildmarken.

ANDRA TRÄFFEN – GRÖNLAND

Avsnittet om Grönland omfattar sidorna 20-88. De innehåller våra upplevelser vid resor från norr till söder utefter Grönlands västkust. Resorna har vi företagit med Hurtigrutens speciella fartyg för arktiska och antarktiska områden. Fartyget heter Fram. Resorna har gått till på så sätt att vi bott på fartyget och gjort landstigningar med gummibåtar, zodiaker, varje dag. Utflykter av olika slag har funnits som tillval.

- Börja med att studera kartan på sidan 20. Grönlands officiella språk är grönländska och därför bör man i varje fall försöka uttala de grönländska ortnamnen. Det är inte så svårt som det till en början verkar. Memorera orden Siorapaluk, Qaanaaq, Ummannaq, Illulissat, Kangerlussuaq, Narsarsuaq, Aappilattoq.
- Notera Grönlands politiska status. Grönland är ett självstyrande land inom Danmark. Vad innebär det?
- I avsnittet sidorna 28-41 och 82-88 får vi en liten inblick i hur det är att leva i en grönländsk by. Diskutera levnadsförhållandena. Försök att tänka er in i hur det är att leva i ett sådant klimat som detta, och hur det kan vara att leva isolerad under flera månader. Det finns en hel del personer på bilderna i avsnittet om Grönland. Vad visar de bilderna? Alla foton är tagna i mitten av juli månad.
- På sidan 42 ser vi den västgrönländska nationaldräkten, som är ett verkligt konstverk, och på sidan 46 ser vi ytterligare exempel på det. Man kan undra över varför den är så praktfull och varför den är så exklusiv i sin utformning. Vad tror ni? Gravarna på kyrkogården i Upernavik är också utsmyckade på ett överdådigt sätt. Husen på Grönland är röda, blå, gröna och gula. Finns det något samband? Samtala om detta.
- Det avsnitt som börjar på sidan 50 handlar om Grönlands turistområde nummer ett: Discobukten, Isfjorden, inlandsisen, området där de flesta isbergen skapas. Med Illulissat som utgångspunkt kan man göra utflykter av alla de slag: båtutflykt bland isbergen och till glaciärer, helikoptertur upp till inlandsisen, besök i små byar, vandringar, blomexkursioner. Lägg märke till bilderna på isberg och samtala om denna fascinerande företeelse. Sök på **isberg** på internet och observera särskilt hur isbergen kan se ut under vattenytan.
- Inlandsisen på Grönland upptar 80 procent av landytan. Gör olika jämförelser mellan Grönlands inlandsis och kända förhållanden i Sverige eller Europa. Jämför volym, utbredning, avstånd.
- Urbanisering sker på Grönland liksom den gör på alla andra ställen i världen. Från de ensliga byarna flyttar eller tvingas människor flytta till helt annorlunda miljöer i tätorter. Vilka konsekvenser får eller kan detta få?

- Ivittuut är ett bra exempel på svårigheten att upprätthålla verksamhet på avlägset belägna platser. Försöket att skapa ett geologiskt centrum (sid 68-72) började bra men har inte kunnat fortsätta. Diskutera den extrema glesbygdens konsekvenser. Skulle ett geologiskt elderado i Ivittuut kunna bli ett nordiskt projekt?
- På sid 61-62 berättar vi om ett möte som gjorde intryck. Vad tror ni om våra tankar om grönländsk identitet? På vilket sätt påverkas människor av den natur de lever i?

På den fasta isen framför glaciärfronten på en nattlig vandring, Svalbard.
Foto: Ulrika Thunstedt

TREDJE TRÄFFEN – SVALBARD

På sidorna 90-164 behandlar vi Svalbard, en högarktisk ögrupp norr om Norge. På Svalbard har vi rest med en liten båt, som endast tagit 20 passagerare. Det har haft den fördelen att vi kunnat ta oss fram nästan överallt, Vad som hindrat oss från att gå runt hela Svalbard har varit isen. Vi har dock sett Svalbard från Hornsund i söder till Sjuöyarna i norr. Under resorna har vi flera gånger varje dag gått iland med zodiaker.

- Genom Svalbardstraktatet är Svalbards ställning unik. Samtala omkring traktatets innehåll och dess betydelse för områdets skydd och utveckling.
- Lägg också märke till Svalbardslagen och försöken att skydda natur, djur, växter och kultur. Diskutera Norges ambition att göra Svalbard till världens bäst förvaltade vildmarksområde.
- Kolet var den huvudsakliga orsaken till att Svalbard fick en fast befolkning. Diskutera det förhållandet att det finns en rysk kolgruva på Svalbard.

- På Svalbard får man ett nytt perspektiv på vad som är kulturminnesvård. Samtala omkring vad som är kulturminnen på Svalbard, och vilka hot dessa utsätts för. Diskutera också omkring motsättningen mellan skydd av kulturminnen och tillgängligheten. Kan turismen vara ett hot?
- Isbjörnen är sinnebilderna av Arktis. Den är farlig och ingen får röra sig på Svalbard utan att vara beväpnad. I varje turistgrupp som går iland finns en beväpnad guide, som får skjuta i självförsvar. Ta reda på mer om isbjörnen. Titta på YouTube-filmer om isbjörn. Det blir allt vanligare att man ser isbjörn på land, där den söker annan föda än säl. Vad beror det på?
- Fridlysning av valross, isbjörn och svalbardsren har haft positiva effekter. Nu kan vi vara rätt säkra på att få se dem i sin rätta miljö. Men det finns nya och andra hot. Diskutera problemen och jämför med motsvarande förhållanden på andra håll.
- Samspelet i naturen blir så tydligt och påtagligt i Arktis. Man får mer fokus på det man ser, eftersom inget annat distraherar. Det leder till att man inte bara förnimmar med ögonen utan med flera av sina sinnen. Samtala omkring detta.
- För ornitologen är Arktis ett paradiset. Miljoner av fåglar häckar här. Vi har inte skrivit så mycket om fåglar i boken. Kanske någon fågelintresserad i gruppen kan berätta mer om fåglar som häckar i Arktis.
- Ett speciellt upplevelseområde på Svalbard är floran. Strängt taget varje gång vi går iland ser vi blommor. De märks i det för övrigt karga landskapet (sid 156-164). Samtala omkring växternas förutsättningar i det arktiska klimatet, dess förmåga att överleva och att föröka sig.

Isbjörn på nära håll i Liefdefjorden, Svalbard. Foto: Ulrika Thunstedt

FJÄRDE TRÄFFEN – ISLAND

I det avslutande kapitlet på sid 166-193 skriver vi om våra upplevelser på Island. Det är upplevelser av helt annat slag än på Grönland och Svalbard, bland annat på grund av att på Island finns det vägar och vi kan åka bil.

- Riksväg nummer 1 går runt hela Island och ni kan följa den på kartan. Den går från Reykjavik sydost till Vik, Höfn, Egilsstaðir, Myvatn,, Akureyri, Varmahlid, Laugarbakki, Borgarnes och Reykjavik. Bara kartan beskriver ett omväxlande landskap. Lägg märke till hur vägen på många ställen följer havsstranden.
- Bilderna skildrar ett exotiskt landskap. Titta noga på bilderna och upptäck intressanta detaljer. Samtala omkring bilderna. På sid 186 ser ni ett exempel på under vilka förhållanden man kan vandra i det märkliga landskapet och på sid 171 vad man kan stöta på.
- Myvatn är ett av våra favoritområden. Som ni ser på kartan på sid 174 finns det gott om vandringsleder. Ett annat spännande område är Islands nordvästra halvö, där ni finner staden Isafjörður. Har man gott om tid bör man åka av riksvagen ibland och upptäcka något intressant.
- På sid 167-168 står följande: "På Island föreslår miljövännerna åtgärder i syfte att främja turismen genom att inrätta nationalparker. Andra anser att man bör använda den billiga energin till industriell verksamhet för att ge liv åt landsbygden." Använd detta citat som utgångspunkt för ett samtal. Vi som upptäckt Island och besett det från alla håll har vår uppfattning. Men islänningarna själva vet naturligtvis bäst att utnyttja sina resurser. Men frågan är allmän: Vad kommer orörd natur att betyda för människor i framtiden? Det är en viktig fråga. Och vad kommer Norden att betyda i det här sammanhanget?

AVSLUT

Ta fram pappret med era förväntningar från den första träffen. Hur väl har förväntningarna infriats? Sammanfatta vad ni gjort under träffarna, till exempel genom att sitta två och två och reflektera i fem minuter. Lyft upp några punkter från varje grupp och skriv på tavlan. Finns det områden för fördjupning? Vill gruppen gå vidare?

Avsluta med att göra en utvärdering genom att låta deltagarna skriva fritt på varsitt papper. Sammanfatta gärna vad de här studierna gett i fråga om kunskap om och förståelse för Nordens Arktis. Framför gärna era synpunkter till bokens författare och fotograf. Vår adress har ni i boken.